

MEDIATA'LIM VA UNING TAMOYILLARI

Jurayeva Maftuna Erkin qizi

Ingliz tili fani o'qituvchisi

Farg'ona davlat universiteti

maftunajurayeva1209@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada mediata'lim, media sohasining taraqqiy etish bosqichlari tahlil qilingan. Mediata'limning boshqa fan sohalari bilan bog'liqligi tadqiq etilgan. Eng muhimi media sohasi hayotimizning ajralmas ekanligi tahlil markazini tashkil etadi. Bundan tashqari, media madaniyat - bu insoniyat tomonidan madaniy va tarixiy rivojlanish jarayonida ishlab chiqilganligi, shaxsning ijtimoiy ongi va ijtimoiylashuviga hissa qo'shadigan axborot-kommunikatsiya vositalari to'plami ekanligi yoritib beriladi.

Kalit so'zlar: media, mediata'lim, ommaviy axborot vositalar, Internet, ijtimoiy tarmoq

ANNOTATION

This article analyzes the stages of progress of the media education, media sector. The relationship of mediumship to other fields of science has been researched. The most important is that the media industry is integral to our life, which forms the center of analysis. In addition, it is highlighted that media culture is a set of information and communication tools that are developed by humanity in the process of cultural and historical development, contributing to the social awareness and socialization of the individual.

Keywords: media, Media Education, Media, Internet, social network

KIRISH

Axborot asrida fan-texnika taraqqiyoti naqadar yuksak bosqichga chiqdi. Shunga monand barcha sohalar jadal rivojlanmoqda. Bugun biror soha faoliyatini axborot-kommunikatsiya texnologiyalarisiz tasavvur etish qiyin. Jumladan, yosh avlodga ta'lim-tarbiya berishda ham u muhim omillardan biriga aylanmoqda. Elektron aloqa vositalari, internet, sun'iy yo'ldoshlar aynan ommaviy axborot vositalarining misli ko'rilmagan sur'atlar bilan rivojlanishiga zamin yaratmoqda. Bugungi globallashuv asrida axborotlarni boshqarib, ularni saralab auditoriyaga uzatishning imkoni yo'q. Ommaviy axborot vositalari, Internet va undagi ijtimoiy saytlar, kino sanoati orqali katta miqdor va miqyosda axborotlar uzatilmoqda. Zamonaviy dunyoni ommaviy axborot vositalari — mediasiz tasavvur etish qiyin. Media — bosma nashr, matbuot, televidenie, kinematograf, radio, ovoz yozish va Internet tizimini o'z ichiga

oladi. Kompyuter, faks, «uyali» telefon, parabolik antenna, elektron pochta kabi texnik mo'jizalar ommaviy axborot vositalari rivojiga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Mamlakatimizda zamon talabiga mos yuksak intellektual salohiyatli, zamonaviy bilim va malakaga ega, yangicha dunyoqarash va mustaqil fikrli mutaxassislar tayyorlash uchun beqiyos imkoniyatlar yaratilmoqda. Bu borada axborot- kommunikatsiya texnologiyalari vositalari hisoblanmish – mediadan ta'lim jarayonida foydalanishning istiqbolli yo'nalishlaridan keng foydalanish yo'lg qo'yilmoqda. Ta'lim jarayonida media, ya'ni, internet, televidenie, radio, kino, video, telefon va boshqa aloqa vositalari o'z samarasini ko'rsatmoqda.

Medialoglar media va mediatexnologiyalarni o'rganib chiqib, ularni shartli ravishda 5 turga bo'ldilar:

1. Dastlabki media — yozuv.
2. Bosma media — bosma nashrlar, litografiya, fotografiya.
3. Elektrik media — telegraf, telefon, ovozli yozuv.
4. Mass-media — kinematograf, televidenie.
5. Raqamli media — kompyuter, Internet.

“Media” — lotincha “media” so'zidan olingan bo'lib, “vosita”, “vositachi” yanada aniqrog'i “ommaviy axborot vositalari” degan ma'noni anglatadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Mutaxassislar fikricha, mediata'lim o'quvchini mustaqil fikr yuritishga, ijodkorlik faoliyatlarini yanada rivojlantirishga, axborot olish, uni qayta ishlash, umumlashtirish, xulosa chiqarishga o'rgatadi. Ta'lim jarayonida mediata'lim qanchalik mukammal bo'lsa, u yosh avlodning dunyoqarashi, intellektual salohiyatshunchalik rivojlanishiga xizmat qiladi. 1982 yilda YUNESKO Mediata'lim deklaratsiyasini qabul qilgan. Unga ko'ra, “Mediata'lim medianing barcha turlari (bosma, grafik, ovozli, ekranli va boshqala) va turli texnologiyalar bilan chambarchas bog'langan. U insonlarga ommaviy kommunikatsiyadan ijtimoiy ongda qanday foydalanishni tushunish, boshqa odamlar bilan kommunikatsiya paytida mediadan foydalanish ko'nikmasini o'zlashtirish kabi bilimlarni beradi. Shuningdek, quyidagi malakalarni ham shakllantiriladi:

- Mediamatnlar tahlil etish, tanqidiy qarash va yaratish;
- Mediamatnlarning manbalarini, kontekstda ularning siyosiy, ijtimoiy, tijoriy yoki madaniy qiziqishlarini aniqlash;
- Media tarqatayotgan mediamatnlar va ularning ahamiyatini izohlash;
- O'z shaxsiy mediamatnlarini yaratishga muvofiq keluvchi o'zga mediamatnlar ni tanlash va unga qiziquvchi auditoriyani topish;
- Mediaga ochiq kirish yo'li imkoniyatini qo'lga kiritish.

Mediata'lim shaxsning axborot olish va tarqatish huquqining bir qismi. YUNESKO tomonidan mediata'lim dunyoning barcha mamlakatlari ta'lim tizimlari milliy o'quv rejalariga joriy etishni tavsiya etiladi. Hozirgi kunda yevropa davlatlari, AQSh, Avstraliya va Rossiya singari mamlakatlarda mediata'lim majburiy fan sifatida ta'lim tizimiga kiritilgan. "Mediata'lim" so'zi MDH davlatlari hududiga o'tgan asrning 80-yillarida kirib keldi. Inglizcha "media education" so'zini shunchaki so'zma-so'z tarjima qilish yaramaydi. U matndagi o'rniga ko'ra turli ma'nolarda qo'llanilishi mumkin. Shunga qaramay, medata'limning tayanch tushunchasini aniqlab olishimiz kerak. A.A. Jurin ularni uch turga bo'lgan:

1. Ommaviy axborot vositalarining bolalar va o'smirlarga ta'sirini o'rganuvchi va nazariy masalalarini ishlab chiquvchi, ta'lim oluvchilarni OAV dunyosi bilan uchrashuvga tayyorlovchi pedagogik fan.

2. Bolalar va o'smirlarni ommaviy axborot vositalaridan foydalanish, medianing dunyodagi rolini tushunishga tayyorlovchi o'qituvchi va o'quvchilarning birgalikdagi amaliy faoliyati.

3. Ta'limning ommaviy axborot vositalarining madaniyat va dunyoni tushunishdagi roli haqida bilim beruvchi va media axborotlari bilan samarali ishlash ko'nikmasini shakllantiruvchi qismi.

Shubhasiz, mediata'lim OAV va kommunikatsiyaning pedagogik aspektdagi bir qismi. Uning nazariy asoslarini pedagogika va media haqidagi fanlar majmuasi tashkil etadi. Amaliy jihatdan esa uning asosida o'qituvchi va o'quvchi faoliyati natijasida medialashgan dunyoga insonni tayyorlash yotadi. Fan, yo'nalish hali ancha yosh bo'lib, ko'pincha uni ommaviy kommunikatsiya sharoitida axboriy madaniyatni shakllantirish jarayoni, deya nomlaymiz.

Mediata'limni quyidagi asosiy yo'nalishlarga (ko'rinishlarga) ajratishimiz mumkin:

1. Mediata'lim matbuot, radio, televidenie, kino, video va Internet olamiga bo'lg'usi professionallar — jurnalistlar, muharrir, rejissyor, prodyusser, aktyor, operator va boshqalarni tayyorlaydi.[1]

2. Mediata'lim ta'lim muassasalaridagi mediamadaniyat kurslarini olib boruvchi bo'lg'usi pedagoglarni tayyorlaydi.

3. Mediata'lim maktablar, o'rta maxsus, (kasb-hunar) ta'lim, oliy ta'lim muassasalarida yoki mustaqil tartibdagi (maxsus, ixtiyoriy ravishda o'tiladigan, to'garak va boshqa) ta'lim oluvchi o'quvchi va o'quvchilar umumiy ta'limining bir qismidir.

4. Qo'shimcha ta'lim muassasalari va o'quvchilarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etuvchi markazlar (madaniyat uylari, maktabdan tashqari markaz ishlari, estetik va badiiy tarbiya, yashash joyidagi klublarda) gi mediata'lim.

5. Matbuot, televidenie, video, DVD, Internet yordamida yoshi kattalar, o‘quvchilar va o‘quvchilar uchun olib boriluvchi masofaviy ta‘lim.

6. Mustaqil, uzluksiz mediata‘lim. (Bu yo‘nalish nazariy jihatdan insonning butun umri davomida amalga oshiriladi)

Mediata‘lim nafaqat pedagogika va badiiy tarbiya bilan, balki bir nechta gumanitar bilim sohalari, masalan, san‘atshunoslik (kinoshunoslik, teatrshunoslik), adabiyotshunoslik, madaniyatshunoslik, tarix (dunyo madaniyat va san‘ati tarixi), psixologiya (san‘at, badiiy tarbiya, ijodkorlik psixologiyasi) bilan chambarchas bog‘langan. Mediata‘limdan ko‘zlangan asosiy maqsad mediasavodxonlikni shakllantirishdir. Boisi savodxonlikning aynan shu turi insonga axboriy maydonda televidenie, radio, video, kinematograf, matbuot, internet, mediamadaniyatning tilini tushunishga, axborotlarni tahlil etish yo‘li bilan qabul etishga, axborotlardan faol foydalanishga yordam beradi. Mediasavodxon odam sotsiomadaniy, siyosiy kontekstdagi medianing faoliyatini tahlil etish, baho berish qobiliyatga ega bo‘ladi. So‘nggi yillarda mamlakatimizda ham mediata‘limga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Butun jahonda globallashuv jarayonlari jadal tus olgan bugungi kunda zamonaviy kommunikatsiya texnologiyalari mamlakatimizda ta‘lim sohasini yanada takomillashtirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Hozirgi kunda mamlakatimizdagi deyarli barcha ta‘lim muassasalari kompyuterlar bilan ta‘minlanmoqda. Bular orasida mediata‘lim uchun xizmat qiladigan dasturlar ham talaygina. Demak, undan ta‘lim sohasini yanada takomillashtirishda ham samarali foydalanish davr talabidir.[2]

Malaka oshirish va qayta tayyorlash tizimida:

- Tinglovchilarning zamonaviy ta‘lim jarayonini axborotlashtirish to‘g‘risidagi tasavvurlarni kengaytirish;
- Ularda media tushunchasi, uning barcha turlari, ta‘limiy va tarbiyaviy ahamiyatini anglatish;
- Tinglovchilarga medianing didaktik, pedagogik-psixologik va metodologik jihatdan ta‘lim va tarbiyaga ta‘sirini bildirish;
- Ularning turli mediavositalarini ta‘lim-tarbiya jarayonida qo‘llash usullarini o‘rganishlariga sharoit yaratish;
- Tinglovchilarga mediasavodxonlik tushunchasining mohiyatini ochib berish;
- Ta‘limiy mediamahsulotlar va mediaresurslardan ta‘lim tarbiyaviy va tadqiqot masalalarini yechishda foydalanish;
- “Pedagogika” fanining mediapedagogika yo‘nalishi, zamonaviy media va uning turlari, funksiyalari, ulaning didaktik va tarbiyaviy imkoniyatlari, pedagogik-psixologik jihatlari, ta‘lim sohasidagi shakllari va usullarini bilish kabilardir.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Har qanday profilning yigirma birinchi asr mutaxassisi elektron jamiyat va yangi texnologik madaniyat falsafasini o'zlashtirishi kerak. Media madaniyat - bu zamonaviy odamlar va zamonaviy jamiyat joylashgan eng yirik axborot muhitlaridan biri. Zamonaviy virtual va multimedia haqiqatining axborot oqimlari turli xil turlari va shakllarini sintetik shaklda aks ettiradi. Media madaniyat insonparvarlik va axborot ta'limi, XXI asr avlodi - axborot jamiyati avlodi shakllanishida yangi qirralarni ochadi.

Turli ommaviy axborot vositalari zamonaviy insonning dunyoqarashini shakllantirishning dominant omiliga aylanmoqda. Bugungi kunda ommaviy axborot vositalari aslida aholining turli qatlamlarini norasmiy ta'lim va ma'rifat tizimidir. Zamonaviy jamiyat to'g'ridan-to'g'ri va teskari aloqalari bilan singib ketgan, bu o'zaro bog'liq, ammo inson faoliyatining turli xil turlarining makon-vaqt ko'rinishlari. Zamonaviy media madaniyat axborot oqimining intensivligi bilan ajralib turadi (birinchi navbatda audiovizual: televizor, kino, video, kompyuter grafikasi, Internet). Bularning barchasi atrofdagi odam tomonidan uning ijtimoiy, axloqiy, psixologik, badiiy va intellektual jihatlarini bo'yicha kompleks rivojlanish vositasidir.

Media atamasi (lotincha "ommaviy axborot vositasi" dan, "o'rta" - vositachi degan ma'noni anglatadi) XX asrning atamasi bo'lib, u dastlab "ommaviy madaniyat" hodisasining har qanday ko'rinishini bildirish uchun kiritilgan, shuning uchun tadqiqotchilar yangi terminologiya yordamida madaniyat tarixi va nazariyasini qayta ko'rib chiqish imkoniyatiga ega bo'ldilar. Yangi hodisaning paydo bo'lishi zamonaviy "san'atshunoslik" ning shakllanishiga olib keldi, uning vazifalari, maqomi va ko'lemi avvalgiga qaraganda ancha xilma-xil bo'lib bormoqda. Shu bilan birga, dunyoning barcha mamlakatlarida qabul qilingan yagona terminologiya mavjud emas. Qoida tariqasida nafaqat milliy ilmiy maktablar, balki turli mamlakatlarning ayrim olimlari ham "media muhit", "media-madaniyat", "media-ta'lim", "media-savodxonlik" va boshqalar kabi asosiy tushunchalar tahririning o'z versiyalarini taklif qilishadi.[3]

Media madaniyatining o'ziga xosligi uning texnik imkoniyatlari bilan belgilanadi, bu media madaniyatning ijtimoiy-madaniy funktsiyalarini shakllantiradi. Bu yuqori axborot hajmi, uzatilayotgan yengillik va ishonchli sezgirlik, bu sezuvchanlikni idrok etish, tezligi, translyatsiya va replikatsiya kengligi, ommaviy xarakter va mavjudlik. Fransuz sotsiologi Per Budyening fikriga ko'ra, "media madaniyat" tushunchasini talqin qilishda kosmosga va har xil "kapital"ning "ramziy kapital" orqali konvertatsiya qilish uslubiga ahamiyat beriladi. Nazariyshunosning fikriga ko'ra, ommaboplik va jamoatchilik orasida obro'-e'tiborga ega bo'lgan ma'lum bir ommaviy axborot vositasi adresat va adresat o'rtasida vositachi vazifasini bajarishi mumkin. Biz "ommaviy ishlab chiqarish" ning yaxshi moylangan mexanizmi jamoatchilik fikri va jamiyatning hayotiy pozitsiyasini shakllantirishga imkon beradigan texnologiyalar haqida gapiramiz.[4] Slavoj Ijekning asarlarida ommaviy axborot vositalarining asl ko'rinishini ko'rish mumkin. Uning fikriga ko'ra, "odam

o'zini tutib, media madaniyatiga singib ketgan, o'zi yangi ommaviy axborot vositalarining mahsuliga aylanadi. Mediatizatsiya - bu haqiqiy obyektни sun'iy narsaga aylantirish jarayoni: “deyarli butunlay” vositachilik qiladigan "tana protezlar yordamida ishlaydi va sun'iy ovoz bilan gapiradi”.

Aytishimiz mumkinki, ommaviy axborot vositalari nafaqat ommaviy kommunikatsiyalar, balki ommaviy axborot vositalari hamdir; bu zamonaviy jamiyat uchun buni amalga oshirish qiyin bo'lgan madaniy va axborot monopoliyalari platformasi. Yuqorida aytib o'tilganlarga asoslanib, ushbu hodisaning quyidagi ta'rifi qonuniydir: "Media madaniyat - bu insoniyat tomonidan madaniy va tarixiy rivojlanish jarayonida ishlab chiqilgan, shaxsning ijtimoiy ongi va ijtimoiylashuviga hissa qo'shadigan axborot-kommunikatsiya vositalari to'plamidir".

Faoliyatning barcha sohalari va sohaslarini virtual muhitga (biznesga) kengaytirish jarayonlar, fan, ta'lim, madaniyat, ijtimoiy-madaniy tadbirlar, shaxslararo aloqalar va boshqalar) zamonaviy insonga yangi talablar qo'yadi. Axborot jamiyati rivojlanish tendentsiyalari oliy ta'lim sohasidagi ustuvor yo'nalishdagi o'zgarishlarni va kasbiy bilim, ko'nikma va ko'nikmalar majmuasi bilan bir qatorda yangi kompyuter va boshqa raqamli texnologiyalarni, dasturlash sohasidagi bilimlarni o'zlashtiradigan, loyihalash, ishlatish va foydalanishning ichki jarayonlarini tushunadigan yangi avlod mutaxassislarini tayyorlashga o'tishni belgilaydi. dasturiy ta'minot.

Shuni ta'kidlash kerakki, media madaniyat va shaxs o'rtasidagi o'zaro aloqalarning zamonaviy sharoitida tarmoqning kitobi, veb-kinoteatr, fan-san'at, aql xaritalari (miya xaritasi), ta'lim portali, multiplayer onlayn o'yinlar kabi yangi aloqa vositalari paydo bo'ldi, ularning asosiy xususiyatlari suvga cho'mish (virtual dunyoga sho'ng'ish), transmediya - bu bitta tematik “koinot” ni tashkil etadigan ko'plab media formatlarning murakkab birligi. Media madaniyatining sanab o'tilgan barcha funktsiyalari parchalanish, manipulyatsiya imkoniyati, media shakllarining o'zgaruvchanligi, vaqt va makonni individual va ijtimoiy idrok etishning yangi tajribasi bilan murakkablashadi. Media-madaniyat foydalanuvchi shaxsiga, onlayn-jamoalar va ijtimoiy tarmoqlarning faoliyati orqali yo'naltirilgan, ammo foydalanuvchi nafaqat virtual olamda, balki u borgan sari haqiqiy makonda hech qanday uchrashuvlar bo'lmagan shaxsning virtual qiyofasi bilan shug'ullanishi kerak. Ushbu texnik ambivalensiya, bir tomondan, shaxsning intellektual faolligini faollashtirishda namoyon bo'lsa, ikkinchi tomondan, bu uning axborot-kommunikatsiya makonidagi qiymat-maqсад pozitsiyalarini shakllantirish va rivojlantirish uchun boshlang'ich nuqtadir.

Media madaniyat zamonaviy dunyoda texnik rivojlanishsiz mavjud bo'la olmaydi, ammo bu kompyuter tasvirlari va tovushlari texnologiyasidan ko'proq. Media madaniyati g'oyasi ancha keng: bu madaniy xilma-xillikda va multimedia ta'sirida odamda yuz beradigan o'zgarishlarning rivojlanishida. Aloqa aloqasi har doim ham

ijtimoiy va iqtisodiy tengsizlikning ko'rsatkichi bo'lib kelgan. M. Kastells “Axborot asri: iqtisodiyot, jamiyat va madaniyatlar” asarida” kompyuterlashtirilgan aloqa kosmopolit elitaning birlashishini kuchaytirishning kuchli vositasi bo'lishi mumkinligini, bu dunyoning turli mamlakatlaridagi aholining asosiy qismidan farqli o'laroq, ushbu aloqa vositalaridan foydalanish imkoniyatiga ega emasligini isbotlaydi. Multimediyani kuch quroli, ulkan daromadning potentsial manbai va o'ta zamonaviylikning ramzi hisoblangan tizim sifatida rivojlantirish bilan bog'liq bo'lgan yangi aloqa dunyosiga qat'iy qo'shildi.[4]

XULOSA

Jamiyatni kompyuterlashtirish va axborotlashtirish yangi ish uslublari, yangi qadriyatlar, axborot xilma-xilligining o'rnatilishi bilan parallel ravishda amalga oshirilmoqda va bu o'zgarishlar faqat texnik sohada cheklanib qolmay, global xarakterga ega bo'lib, inson hayotining barcha sohalariga kirib boradi. O'zgaruvchanlik, yangilik, shakllarning tez o'zgarishi, funktsiyalarning ko'p qirraliligi, ma'nolarni ko'p talqin qilish orqali zamonaviy media madaniyatining rivojlanishi elektron jamiyatning maxsus falsafasini shakllantiradi. Zamonaviy jamiyat “ma'lumotli” emas, balki “bilimdon” emas, buni zamonaviy ilmiy izlanishlar natijasida aniqlangan umumlashtiruvchi xususiyatlari ham tasdiqlaydi: ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishning asosiy qayta tiklanadigan manbai sifatida tushunilgan bilimga yo'nalish; axborot almashinuvi na vaqt, na fazoviy va na siyosiy chegaralarga ega bo'lgan global axborot infratuzilmasi; yalpi ichki mahsulotda bilimlar, infokommunikatsiyalar, axborot mahsulotlari va xizmatlarining o'sib borayotgan roli; “molekulyar” (D. Tapscott) tuzilishni shakllantirish (ma'muriy-buyruq iyerarxiasining parchalanishi, mobil – “brigade” shakllariga o'tish), iqtisodiyotning asosiy tarmoqlarini o'zaro bog'lash, yaqinlashtirish va texnologiyalar, bandlik, tashkil etish va boshqarish, ta'lim sohalaridagi boshqa yangi hodisalar va madaniyat.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Bourdieu, P. Ramziy mahsulotlar bozori // Per Burdining sotsiologik maydoni [Elektron resurs]. 1998. - № 1. - S. 123-126
2. Castells, M. Axborot yoshi: Iqtisodiyot, jamiyat va madaniyat / ed. O.I.Shkaratan. - M., 2000
3. Talbot, M. Media-diskurs: vakillik va o'zaro ta'sir. Edinburg: Edinburg universiteti matbuoti, 2007 yil.
4. Polonskiy, A.V. Zamonaviy media-diskurs: asosiy g'oyalar va so'zlar // Zamonaviy media makonida rus tili. Ilmiy-amaliy konf. - Belgorod: BelGU, 2009. 151-160-bet
5. Mikesheva L.A. Qadriyatlarining epistemologiyasi. - M.: Rossiya siyosiy ensiklopediyasi, 2007 yil.
6. Jurayeva M.E. Media discourse features. Международный научный «Научный импульс» журнал № 3 (100), часть 1 Октябрь, 2022